

UTSTÄLLNINGSKOLLEGIET

C3: HELSAKER

Specialreglemente (SREV)

1. Bedömda utställningar

I överensstämmelse med artikel 1.4 i FIP:s allmänna reglemente för bedömning av exponat vid FIP-utställningar (GREV), utgör detta specialreglemente ett komplement till det allmänna reglementet att användas vid bedömning av helsaksexponat.

2. Bedömda exponat

Ett helsaksexponat ska omfatta en logisk och sammanhängande sammanställning av postala objekt, som bör antingen ett officiellt godkänt förtryckt frankotecken, en symbol eller en text som innebär att ett angivet nominellt värde/portosats har betalats i förväg (se GREV artikel 2.3).

3. Principer för exponatet

Ett helsaksexponat ska bestå av lämpligt valda obegagnade och/eller postalt begagnade helsaker från ett särskilt land eller från en samhörande grupp av områden och ska illustrera en eller flera av de avdelningar som anges nedan.

3.1

Helsaker kan indelas enligt:

1. Deras giltighet och användning
2. Papperets eller kartongens utformning
3. Den postala eller liknande tjänst, för vilken de är avsedda.

3.2

Giltighet och användning kan definieras på följande sätt:

1. Postverksutgåvor
2. Tjänsteutgåvor
3. Militärutgåvor
4. Ordertryckta (privata) utgåvor: helsaker försedda med frankotecken tryckta med postverkets godkännande och enligt bestämda regler, men på order av enskilda individer eller organisationer.

3.3

Utformningen av papperet eller kartongen som frankostämpeln etc. är tryckt på kan indelas på följande sätt:

1. Brevark inklusive aerogram
2. Kuvert inklusive rekommenderade kuvert
3. Brevkort
4. Kortbrev
5. Omslag (tidningsbanderoller)
6. Tryckta formulär av olika slag.

3.4

Helsaker har producerats för ett antal postala och liknande tjänster enligt följande:

1. Postala; ytbefordran: lokala, inrikes, utrikes
flygbefordran: lokala, inrikes, utrikes
2. Rekommendation: inrikes, utrikes
3. Telegraf: inrikes, utrikes
4. Kvitto på olika avgifter etc: paketavier, postanvisningar, postcheckar och andra dokument försedda med påtryckta frankotecken

3.5

Formulär som säljs med påklistrat frimärke täckande ifrågavarande lands porto kan medtagas

3.6

Helsaksexponat ska normalt bestå av hela objekt. Objekt som är mycket sällsynta i helt skick eller som endast är kända i beskuret skick (urklipp) kan accepteras som en del av ett exponat. Likaså kan de accepteras t.ex. i en studie av varianter av frankotecknet eller om de har sällsynta avstämplingar etc. Användandet av helsaksfrankotecken som frimärken kan också visas.

3.7

Essäer och provtryck av godkända eller underkända förslag kan också medtas.

Planen eller exponatets idé ska klart visas i en inledande redogörelse (se GREV artikel 3).

4. Regler för bedömning av exponat

(se GREV artikel 4).

5. Jurybedömning av exponat

5.1

Helsaksexponat ska bedömas av erkända specialister på detta område och i enlighet med artiklarna 31-47 i FIP:s allmänna utställningsreglemente (GREX) och enligt artikel 5.1 i GREV.

5.2

För helsaksexponat gäller följande relativa tal som ledning för juryn:

Exponatets bearbetning (20), betydelse och omfång (10)	30
Filatelistisk och till temat hörande kunskap (25), personliga studier och forskning (10)	35
Kvalitet (10) och sällsynthet (20)	30
Presentation	<u>5</u>
Totalt	100

6. Avslutande bestämmelser**6.1**

I händelse av olikheter i texten beroende på översättningen, ska den engelska texten gälla.

6.2

Detta specialreglemente för bedömning av helsaksexponat vid FIP-utställningar har godkänts av den 61:a FIP-kongressen i Granada och gäller vid utställningar efter den 1/1 1995 som erhållit FIP:s patronage, auspicier eller stöd.

HELSAKER

Riktlinjer till SREV

Inledning

Dessa riktlinjer har tagits fram av FIP:s kommission för helsaker för att ge praktiska råd hur man tillämpar GREV och Specialreglementet för bedömning av helsaksexponat (SREV), vilket godkännts av den 54:e FIP-kongressen i Rom 1985 (reviderat av 61:a FIP-kongressen i Granada 1992 och 72:a FIP-kongressen i Jakarta 2012).

Riktlinjerna har utarbetats för att vägleda utställare i uppbyggnaden och jurymän i bedömningen av helsaksexponat. De är avsedda att ge vägledning för

1. Definition av helsaker och dess beskaffenhet
2. Principer för uppbyggnad av ett exponat
3. Bedömning av helsaksexponat

1. Definition av helsaker och dess beskaffenhet

FIP:s kommission för helsaker definierar helsaker på följande sätt:

”Helsaker består av postala objekt som antingen har ett officiellt godkänt förtryckt märke eller mönster eller text som visar att en angiven avgift för porto eller liknande tjänst har betalats”.

1.1 Materiell form

Formen på papperet eller kortet som märket eller motsvarande är tryckt på, beror på ändamålet som den specifika helsaken är avsedd för. De äldsta tryckta helsakerna bestod vanligen av brevpapper (kallades omslag) och kuvert. Övriga former av helsaker innefattar vanligen postkort, banderoller (tidningsomslag), rek-kuvert, inlämningsbevis, kortbrev och aerogram, men andra typer av dokument med märkespåtryck har framställts av ett antal länder.

1.2 Tillgänglighet och användning

Helsaker kan indelas i följande klasser med hänsyn till deras tillgänglighet och användning:

1.2.1 Postala utgåvor

Helsaker med påtryckta märken, utförda enligt specifikation av ett postverk och utgivna av detta för allmänt bruk. Det är viktigt att särskilja inofficiella, privata varianter av postverkens utgåvor, gjorda för filatelistiska ändamål.

1.2.2 Officiella tjänstutgåvor

Helsaker med påtryckta märken, endast avsedda för användning av officiella myndigheter. De påtryckta märkena kan vara likadana som de på utgåvor för allmänheten eller ha speciellt ut-

seende. Alternativt kan de allmänna utgåvorna omvandlas till tjänstebruk genom påtryck etc.

1.2.3 Militära utgåvor

Helsaker med påtryckta märken avsedda för militär personal. De påtryckta märkena kan vara likadana som de på utgåvor för allmänheten eller ha speciellt utseende.

1.2.4 Privatbeställda utgåvor

Helsaker med påtryckta märken med postverkets utseende, tryckta med postverkets tillstånd och enligt speciella regler, men på beställning av privatpersoner eller organisationer. Påtrycken kan omfatta fler valörer och däremot svarande utseenden än postverkets egna utgåvor. Det är viktigt att inom denna kategori skilja mellan objekt som är framställda för rent postal användning och objekt framställda för filatelistiska ändamål.

1.2.5 Lokalpostutgåvor

Helsaker med påtryckta märken, framställda av privatpostföretag med olika grad av postverkets godkännande eller stöd.

Det är också möjligt att klassificera helsaker enligt de postala och liknande tjänster som de är avsedda för. Exempel på sådana tjänster är:

1.2.6 Porto

Ytpost/luftpost (lokal, inrikes, utrikes), brev, postkort, paket, tidningar osv.

1.2.7 Rekommendation

Inrikes, utrikes.

1.2.8 Telegraf

Inrikes, utrikes osv.

1.2.9 Kvitto

Inlämningskvitton - brev, paket.

1.2.10 Diverse avgifter etc.

Postcheckar, postanvisningar, andra dokument med märkesliknande påtryck etc.

1.3 Andra godtagna former av helsaker

Följande betraktas också som helsaker, även om de inte strikt kan inordnas i de definitioner som anges i punkterna 1.1-1.2:

1.3.1 Formulär med påklistrat frimärke

Ett antal länder utgav formulär (*formula items*) som såldes till allmänheten med påklistrade frimärken, vilka utgjorde föregångare till helsaker med påtryckt märke. Sådana kan ingå i ett helsaksexponat.

1.3.2 Märken utan valörangivelse

På senare tid har ett växande antal postförvaltningar infört helsaker som säljs till allmänheten till ett visst pris, men som enbart anger att en viss tjänst betalats, inte priset (*non value indicators*

NVI). Sådant material passar givetvis i ett helsaksexponat.

1.3.3 Telegrafblanketter

Dessa kan betraktas som postala helsaker.

1.3.4 Postcheckar/Postanvisningar/Postala sedlar

Dessa kan betraktas som antingen helsaker eller stämpelmärken.

1.3.5 Internationella svarskuponger

Dessa har traditionellt accepterats som helsaker och kan visas i denna klass.

1.4 Ej accepterat som helsaker

1.4.1 Formulär utan märke (undantaget sådana som framgår av 1.3.1), militära helsaker utan märke, postala administrativa blanketter utan märke, tjänstebrev med frankopåtryck, frankostämplor och påtryck ”porto betalt” av privat ursprung betraktas inte som helsaker och ska inte visas i helsaksexponat.

1.5 Urklippta märken från helsaker i helsaksexponat

Helsaksexponat ska normalt bestå av hela objekt. Om vissa objekt är mycket sällsynta i helt skick eller enbart kända som urklipp kan de godtas i ett exponat, exempelvis i studier av varianter av det tryckta märket eller av sällsynta avstämplingar. Användningen av helsaksmärken som fri-märken kan också mycket väl utgöra en del av ett helsaksexponat.

2. Principer för uppbyggnad av exponatet

2.1 Exponatets uppbyggnad

Ett helsaksexponat består av ett logiskt och sammanhängande urval av ostämplade och/eller stämplade helsaker (enligt definitionen i artikel 1). Exponatet ska omfatta ett eller flera av de områden som anges nedan.

- a. Utgåvor från ett särskilt land eller från en samhörande grupp av länder
- b. Utgåvor från en särskild tidsperiod
- c. Utgåvor från en speciell helsakstyp (se punkterna 1.2.1-1.2.5)
- d. Utgåvor från en speciell typ av postal eller liknande tjänst (se punkterna 1.2.6-1.2.10)
- e. Utgåvor med speciell form på papper eller kort (se punkt 1.1)

I ett helsaksexponat berättar utställaren en historia. Vanligtvis är det historien om hur själva helsakerna utvecklas. Det kan börja med anledningen till att helsaker infördes åtföljt av tillgängliga essäer och/eller provtryck. Därefter kan beskrivas hur helsakerna utvecklas, olika tryckningar, färger, perforeringar, papper, feltryck etc. Användningen av helsakerna, portosatser, befordringsvägar, förekommande stämplor och andra aspekter är en underordnad del av historien och får inte vara en dominerande del av exponatet.

Ett exponat kan ordnas kronologiskt, geografiskt (t.ex. i lokala eller nationella regioner), efter transportsätt eller den tjänst helsaken är avsedd för, eller annan ordning som utställaren kan anse som lämplig.

Exponatets idé måste vara så vald att den passar både för ett första exponat och för ett eventuellt utökat sådant.

2.2 Enramsexponat

Ett enramsexponat av helsaker ska motsvara någon av kategorierna i artikel 2.1 med ett mycket snävt tema som passar att visa i en ram. Om det kan utökas till mer än en ram är det inte lämpligt som enramsexponat.

Ett urval av objekt från ett exponat omfattande flera ramar är lämpligt endast om dessa objekt på ett fullständigt sätt behandlar ett naturligt delområde i en ram. Ett urval av sällsynta objekt ("russinen i kakan") från ett exponat som omfattar flera ramar är inte lämpligt som enramsexponat.

Liksom helsaksexponat omfattande flera ramar ska enramsexponat ha fokus på helsakernas utveckling. Exponat med tyngdpunkt på deras användning kan inte räkna med framgång.

2.3 Det inledande bladet (titelbladet)

Alla helsaksexponat ska ha ett inledande blad som innehåller:

- Exponatets titel
- En kortfattad, tydlig och korrekt allmän information om ämnet
- En beskrivning av syftet med exponatet
- En beskrivning av exponatets omfattning (vad ingår i exponatet och vad är utelämnat)
- En plan som visar exponatets struktur - kapitel eller avdelningar etc. - inte en uppställning "ram för ram" eller "sida för sida"
- En förteckning över utställarens egen forskning i ämnet (med referenser till artiklar eller litteratur)
- En förteckning över den viktigaste referenslitteraturen.

3. Bedömning av exponat

I enlighet med artikel 5.7 i GREX ska vid alla världs- och internationella utställningar finnas en särskild helsaksklass, vilken ska visas som en samlad helhet i en särskild del av utställningen.

Vid andra utställningar som saknar helsaksklass, är det önskvärt att helsaksexponaten grupperas geografiskt inom klassen för traditionell filateli.

Vid bedömning av helsaksexponat ska juryn använda följande kriterier (se GREV artikel 4.2):

1. Bearbetning - se GREV, artikel 4.5
2. Filatelistisk betydelse - se GREV, artikel 4.6
3. Filatelistisk och till temat hörande kunskap, personliga studier och forskning - se GREV, artikel 4.7
4. Kvalitet - se GREV, artikel 4.8
5. Sällsynthet - se GREV, artikel 4.8
6. Presentation - se GREV, artikel 4.9

Utställaren bör noggrant beakta de olika synpunkter som måste samverka för att exponatet ska få högsta möjliga belöning. Några anvisningar ges nedan om de grundläggande inslag som utgör basen för varje bedömningskriterium.

3.1 Bearbetning (20 poäng)

Bearbetningen av exponatet återspeglar i vilken mån utställaren har åstadkommit ett balanserat exponat, som är karaktäristiskt för det valda temat. En logisk utveckling som är lätt att följa och tydliga, kortfattade texter underlättar för juryn att uppskatta exponatet. Vid bedömning av bearbetningen kontrollerar juryn att förutsättningarna som angivits på det inledande bladet och i planen har följts på ett korrekt sätt.

Exponatet bedöms huruvida

- komplettheten i materialet är i relation till den valda avgränsningen av temat
- ämnet har valts så att det är möjligt att visa ett väl balanserat exponat på det tillgängliga ramutrymmet
- fokus är på hetsakerna själva och användningen kommer i andra hand
- det utställda materialet överensstämmer med titeln, syftet, omfattning och plan
- det finns en logisk följd i exponatet
- rubrikerna på sidorna underlättar förståelsen av exponatet
- det är god balans mellan exponatets olika delar
- det finns en naturlig början och avslutning på exponatet
- duplicering av material undviks (t.ex. två lika hetsaker som avstämplats i två olika städer betraktas i ett hetsaksexponat som dubletter).

Det inledande bladet bedöms huruvida det

- beskriver syftet med exponatet
- avgränsar exponatets omfattning
- förklarar exponatets struktur
- innefattar en plan över exponatet
- redovisar den viktigaste litteraturen/referenserna.

Valet av material i ett hetsaksexponat innebär en kompromiss mellan hur många sidor utställaren vill visa och hur många sidor som kan tilldelas vid en utställning. Detta urval är en betydelsefull faktor, inte bara för bedömningen av bearbetning utan också av kunskap. Förutsatt att det tydligt angivits, kan utställaren utelämna material av mindre betydelse. Ofta kan vanliga objekt i en utgåva representeras av något enstaka exempel, medan det bättre materialet i samma utgåva ska visas utförligt. Sådan bearbetning uppskattas av juryn och visar utställarens kunskaper om materialet.

3.2 Filatelistisk betydelse (10 poäng)

Ett exponats betydelse bestäms både av det aktuella exponatets betydelse i förhållande till det valda ämnet och av detta ämnes betydelse i stort.

Vid bedömning av exponatets betydelse beaktas följande:

- Hur svårt är det valda området?
- Hur betydelsefullt är det valda området i förhållande till världsfilatelin?

- Hur betydelsefullt är det valda området i förhållande till landets filateli?
- Hur betydelsefullt är det visade materialet i förhållande till det valda området?

3.3 Filatelistisk och till temat hörande kunskap, personliga studier och forskning (35 poäng)

Filatelistisk och till temat hörande kunskap visas genom val av objekt och tillhörande beskrivningar. Personliga studier visas genom korrekt analys av de visade objekten. Personlig forskning visas genom presentation av nya fakta i ämnet.

Filatelistisk och till ämnet hörande kunskap:

- Urvalet av material återspeglar kunskaper om det valda området
- Exponatet ska visa på en fullständig och korrekt förståelse av ämnet
- Förekommande litteratur inom området har använts
- Objekten är väl beskrivna.

Personliga studier innebär beskrivning av

- Typen av helsak, tryckeriets namn och hemort, utgivningsdatum, tidigaste kända användning och upplaga (om den är känd)
- Vattenmärken, papper, perforering etc.
- Tryckningar och varianter
- Portosatser och användning
- Mera sällsynta tilläggsfrankeringar
- Sällsynta destinationer och ovanliga befodringsvägar
- Ovanligare avstämplingar och/eller postala anteckningar som berör portosatsen liksom sådana som inte berör portosatsen.

Personlig forskning:

- forskning som utförts av utställaren
- forskning och nya rön ska redovisas utförligt i enlighet med deras betydelse.

Där det är motiverat ska referens ske till utställarens egna eller andra nyligen publicerade uppgifter. I det fall utställaren har sådana uppgifter kan de redovisas antingen på det inledande bladet eller på det blad i exponatet som forskningen avser.

Det är orealistiskt att begära av en samlare att denne ska kunna redovisa ny kunskap inom ett ämne som sedan tidigare varit föremål för ingående studier och forskning. Av detta skäl kommer sådana exponat inte att få poängavdrag för brist på personlig forskning. Extra poäng kommer att tilldelas, om utställaren lyckats finna nya fakta, trots att ämnet tidigare är väl utforskat.

Bedömning av filatelistisk och till ämnet hörande kunskap, personliga studier och forskning, baseras på hur korrekt vart och ett av de visade objekten beskrivs. En väl genomtänkt plan kan innebära att vidlyftiga beskrivningar undviks längre fram i exponatet.

Om objektens sällsynthet anges ("ett av x kända") är det viktigt att ange källan till en sådan uppgift. Använd inte uttryck som "unik" eller "mycket sällsynt".

Endast kunskap, studier och forskning som dokumenteras med objekt i exponatet kan bedömas. Vidare ska utställare beakta att information som redovisas i exponatet inte får dominera över det

visade filatelistiska materialet.

3.4 Kvalitet (10 poäng)

Visade objekt bör vara av bästa möjliga kvalitet. Objektens kvalitet bedöms på samma sätt som om de var frimärken: riss, runda hörn, veck eller fläckar får inte förekomma, perforeringen ska vara intakt (om sådan finns).

Utställaren bör uppmuntras att visa unika eller mycket sällsynta objekt som inte är tillgängliga i felfri kvalitet, men ges rådet att inte visa andra objekt i sådant skick att de kan dra ned helhetsintrycket vad gäller kvaliteten i exponatet. Kvaliteten på ordinärt material ska vara oklanderligt. Det är viktigt att komma ihåg att kvaliteten på tillgängligt material varierar beroende på land och tidsperiod.

Bruksanvända helsaker är att föredra framför sådana som tillkommit av filatelistiskt intresse.

Tilläggsfrankeringar ska också vara i bästa möjliga kvalitet och poststämplarna ska vara så tydliga som möjligt med fullständig text och datum.

Om ett objekt har renoverats eller på annat sätt påverkats ska detta anges.

Såvida inte en helsak är extremt sällsynt, är okänd i helt tillstånd eller exponatet i huvudsak endast visar varianter av märkestrycket, är det önskvärt att objekten visas i sin helhet.

3.5 Sällsynthet (20 poäng)

Sällsyntheten har ett direkt samband med de filatelistiska objekt som visas och materialets relativa sällsynthet generellt (dock inte värdet).

Juryn bedömer i första hand

- Rariteterna inom området (bland helsakernas huvudtyper)
- Essäer, provtryck (godkända och ej godkända) samt *Specimen*-exemplar
- Obegagnade exemplar, exemplar använda enligt pålydande porto samt tilläggsfrankerade (express, rekommendation etc.)
- Svårigheten att anskaffa relevanta och intressanta objekt för exponatet
- Hur lätt det är att skapa ytterligare ett exponat med samma innehåll
- Om det finns objekt i exponatet som tillkommit av filatelistiskt intresse.

Juryn söker också

- Sällsynta frimärken som använts som tilläggsfrankering
- Sällsynta poststämplarna, postala anteckningar, portosatser, befordringsvägar och destinationer.

3.6 Presentation (5 poäng)

Presentationen bör vara balanserad och framhäva materialet på bästa sätt. För helsaker är det viktigt att undvika överdrivet likformig uppsättning, och variation i monteringen är därför att föredra.

Exponatet bedöms med hänsyn till

- Bra balans inom respektive ram och på de enskilda bladen
- Bra utnyttjande av bladet - utan alltför mycket vita ytor

- Texten är tydlig, kortfattad och har samband med det visade materialet och det valda ämnet
- Tillräcklig text - inte för mycket
- Illustrationer dominerar inte, fotokopior måste avvika med minst 25 % från originalets storlek
- Omsorgsfull montering.

Överlappning av objekt är tillåtet, men betydelsefull information får inte döljas.

Det är varken fördelaktigt eller ofördelaktigt om texten görs för hand, med maskinskrift eller trycks. Starka färger bör undvikas såväl för skrift som för albumblad.

4. Relativa tal för bedömningen

Helsaksexponat ska bedömas av erkända specialister på området och i enlighet med GREX avdelning V, artiklarna 40-42 och GREV, artikel 5:

1. Bearbetning (20) och filatelistisk betydelse (10)	30
2. Filatelistisk och till temat hörande kunskap, personliga studier och forskning	35
3. Kvalitet (10) och sällsynthet (20)	30
4. Presentation	<u>5</u>
	100

5. Avslutande bestämmelser

I händelse av skiljaktigheter som härrör från översättningen av dessa riktlinjer, ska den engelska texten gälla.